

Tas Latweeschu lauschu draugs.

1836. 27. August.

35ta lappa.

J a u n a s i n n a.

No Kur semmes. — Woi tas newaid brihnums! — Waffar waffarâ weena gaspascha mannâ muischâ eenahze, kas sunniti us rohkahm turreja, un sihda banti man dewe lassihc, us kurreu bija rakstihcs, ka tas sunnitis prohtohc lassihc, rehkinahc un zittas skunstes. — Wezzu sunnu Lihfici peeminedams, kas ar saweem kuzzeneem dauds gaddus apkahrt staigaja un istabas ar nespohdribu un smirdumu pildija, es to gaspaschu ne gribeju peenemt, bet ar kahdu dahwanu atraidihc. Bet behrni sahze luhgtees, lai ta sunnisha skunstes teem wehletu redseht; un kas warr scheem mihleem tahdas nenoseedsigas luhgshanas leegt? — Za gaspascha likke galdu istabas widdû zelt un stahdija tam wirsû sawu sunniti, kas bija pufs spizihcs, pufs mupsihts; tâpatt arridsan kaulinus us schlichwiti, melnu tahpeliti ar krihtu un wissadus masus pakkus tam blakkam. Tad nehme wezzu kahrschu spehli, kur tahs masakas kahrtes bija atlassihctas, un dewe mums trihs kahrtes iswilkt, apskatihc un atkal eebahst spehlê; tad islikke winna tahs kahrtes us azzim, zittu pakkat zittu wirs galdu. Sunnitis, kas lihds tam brihdim kâ aismidsis bija stahwejis, us gaspaschas pawehleschanu ohdams un mekledams us tahm kahrtchm sahze staigahc, un ne zil ilgi weenu pakkat ohtru no tahm kahrtchm ar mutti pazehle un to parahdija. Gaspascha nehme atkal zittu wezzu kahrschu spehli un dewe mums trihs kahrtes iswilkt, tahs turreht un ne weenam ne rahdihc; un sunnitis tahs atkal tâpatt tannî spehlê, kas us galda bija palikkusi, mekleja un atradde; un tas bija weenadi, woi kahrtes pehz rindes, woi fajauktas us galdu gulleja. — Bet wehl jo seelaks brihnums! Gaspascha to ohtru spehli mums preeesch azzim turreja, un likke mums kaut kahdu kahrti ar azzim nofkattitees un sunnitis it to sawâ spehlê, kas wirs galdu us azzim gulleja, ismekleja un pee ta tik pahru reisi maldijahs; bet tad arridsan tulihc us pakkat-kahjahm apsehдахs un preeesch-kahjas uszehle, it kâ peedohshchanu luhgtohs. Tam nabbadsinam bija ohtru reisi us mekleschanu ja dohdahs: un tad arridsan to kahrti atradde. Tad dewe gaspascha mannim tahpeliti un krihtu, lai kahdu wahrdu usrakstihu; islikke fajukkam, bet ne us azzim, masas kahrtites, us kurreahm bohkstabi bija ussihmeti, un sunnitis salassija zittu pakkat zittu wissus, kas tanni usrakstihcâ wahrda stahweja. Tad likke pulsteni doht un parahdija to sunnitim, un tas no zittahm kahrtichm, kur atkal zippari bija ussihmeti, to stundu un tahs minutes islassija

un parahdija. Tad dewe gaspascha behrneem faulinus rohka, lai tohs us galba is-
 nestu un funnitis atkal ar zipparu fahrtitehm to wirs - fskaitlu un arridsan to fskaitlu,
 kas us faulianu prettuffi, parahdija. Tad likke gaspascha beidsot funnitim wehl
 rehkinacht, prohri: masus fskaitlus fskaitiht, atskaitiht, wairoht un dalliht, un to,
 kas isnahze, ar fskaitlu fahrtiti parahdiht. Un tapatt dewam ir mehsh paschi funnitim
 fskaitlus rehkinacht. — Ar to bija funnifcha fskunstes israhditas un gaspascha fapaf-
 kaja fawas leetas. Mehsh luhdsam to pee mums apsehstees un fo baudiht un gudru
 funniti arri meelohht. Tad isteize mums ta gaspascha, kas no Minchenes, Baiern
 semnes galwas pilsfahra, ka ta ar fawu laulatu draugu, kas frohgâ bija palizzis, gan
 drihs jau pahrdesmits gaddus par Europes semmehm apfahrt brauzohht, ka winneem
 eeksch daschadahm semmehm daschadi fahjees, arridsan jau diwreis fahjam palikku-
 fchi, jo truhkuma labbad teem bijts firgs un ratti ja pahrdohd. Weenreis Dahnu
 semnê, fur winneem naw wehlejuschi, fawa funnifcha fskunstes rahdiht, lai laudis
 fawu naudu par to ne isdohtu, un fur us fcho paschu aisleegschanu teem tik ilgi lik-
 kufchi gaidiht, lihds wianni dahrgâ pilsfahra wiffu fawu pelnitu naudu istehrejuschi, —
 un ohtru reisi, kad ferra un kolera laika no Pohlu us Unguru semmes braukufchi,
 fur winnus tschetrdesmits deenas us rohbescheem eestehgufchi, lai redsetu woi win-
 neem kolera fehriga ne peelihp. — Tas funnitis bija jau astonpadesmits gaddus wez-
 zum', bes sohbeem, ir weena ajs winnam truhke. Ta labba mahziba winnam bija is-
 dewusees zur leelu badda zeefchanu. — Zits funnitis winneem bija, no Dahnu sem-
 mes us laiwu pahrd juhru brauzohht, no breefmig' fskandiga zilweka juhra eemests. Zê
 nu peldeja un nogrinime maies deweis juhreas wilnôs, bes ka to warreja glahht? —
 Sarunnadamees peeminneja weens no mums, ka tas funnitis gan arridsan tikkai ar
 tahdahm wezzahm fahrtitehm fawas fskunstes warreschoht pastrahdaht. Tas irr weena-
 di, woi wezzas, woi jaunas fahrtes; atbildeja gaspascha, no juhfu zeemina es fchinni
 pawakkarâ jaunu spehli fahrtfchu esnu dabbujis, fo funnitis wehl ne irr redsejis, un
 tas tikpat tahs fahrtes usmeklehs, fo juhsh buhseet nofkattijufchees. Mehsh to ne
 gribbejam tizzeht, bet ar fawahm paschahm azzim redseht; un teefcham funnitis atrad-
 de tikpat tahs jaunas fahrtes, furras mehsh ar azzim ween bijam nofkattijufchees un
 ne rohku peelikkufchi. — Nesaprohtams brihnums tas mums bija, kâ tas funnitis, ne
 ar to spehku, fo Deews bija eestahdijis wianna dabbâ (jo ar ohfchanu wiasch pee ta, fo
 mehsh no wianna redsejam, ne fo ne warreja isdarriht), — bet us zittu fahdu wiffi
 tahdas fskunstes jeb funnaschanas warreja eekemt un turreht. — Mehsh gan wiffi buh-
 fim pahrdleezinahht, ka funs ne muhscham jo gudrs, kâ zilweks, jeb tikpat gudrs war
 tapt, un tapeh; wiffa sinnaschana jeb atraschana un usminneschana winnam gan no
 fawa waddona zehlahs; bet ta gaspascha gan tik gudri winnam norahdija, ka mehsh ne
 fo ne nomanniam un arridsan tas funnitis kâ aismidstis fehdeja, lihds winnam ta me-
 kleschana jeb rehkinaschana tappe usdohta. Un pat, ja zilweks bes funnifcha to buhtu
 parahdijis, fo mehsh no fchi funnifcha redsejam, tad mums tas par brihnumu buhtu
 rahdijeess. — Lai tas peeteek jums, mihleem lassitajeem, pahrdleezinahht, ka tas gan
 wehrt, fchi funnifcha fskunstes redseht un fahdu naudas gabbalinu par to tehreht.

Eij, un darri tà, tab tu dšihwoſi.

Jau fenn gaddeem Ewangeliuma tizzigàs tautàs un ſemmès, dauds beewabſhjiſt zilweki us to dohmajufchi un ſabeedroſufchees, muhſu iſſfraidrotu tizzibu paganu kauschu ſtarpà iſgahſt. Us to ne ween naudu ſamett, bet arri audſe un iſmahza it ihpaſchus mahzitajus, fo tad aiſfuht us ſweſchahm tahtahm paganu ſemmehm, lai tur dšihwo un ſtrahda paganu kauschu widdà, lai ne ar warru, bet mahjidami ween Deewa ſw. walſtibu tur ſahf, lai paſchi papreekſch paganu tautu ſweſchas wallodas ſtaidri mahjahs, un tad ihſtas ſkohlas eetaif, fur paganu behrnus, ir paaugufchus mahza, ſam patihf, un tà Jeſus ſw. wahrdu ſluddina, tizzigus kriſti, kriſtigas baſnizas un draudſes uſzeſt, ittin pehz paſchu Apuſtuku labbas preekſchſihmes. Èà zehlahs jau 1704tã gaddã Danſku ſemmè (Kopenahgen pilſſehta) tahda labba beedriba us paganu atgreeſchanu, un pehzak ar gaddeem arri Wahz'ſemmè dauds weetàs, tikpat fã arridsan wehl zittàs Ewangeliuma walſtis. Zaur to jau leels paganu kauschu ſpehks irr dabbuſis ta Kunga Jeſus mahzibas paſihſt. Bet gan ne weens no wiſſeem, ſas ar ſcho labbu leetu darboſufchees, to darriſis tif ruhpiſi un ittin no wiſſas ſirds un tahdã ſpehka, fa weens deewabihjiſs augſts grahwa kungs Wahz'ſemmè, ar wahrdu Zinzen dorff, ſas dšihwoſja iſgahjuſcha ſimteni, no 1700 lihds 1760. Èas patſ jaunetku gaddàs us to jau'effoht un pehzak ar gaddeem arri paganu tautum ſluddinaht. Saffa, winſch kahdu reiſ redſeja weenu bildi muhſu peſtitaja pee kruſta ſtabba, ar ſcho wirſakſtu: To eſ mu darriſis preekſch tewi; fo tu darri preekſch mannis? — Schee wahrdi tif brihnum, winnom ſirdi kuſtinajufchi, fa no ta brihſcha us to ween dohmajis, ta Kunga wahrdu par paſauli iſgahſt, un arri paganu tautas Jeſum peeweff. Dewe un nowehleſeja us to wiſſu ſawu padohmu un baggatibas, mahzijahs un uſnehme patſ mahzitaja amuiatu, eezehle ihpaſchu to beedriba, ſas ſauzahs Errenuhteri (Jeſulifchi) pehz tahs weetàs, fur papreekſch ſahze kohpã dšihwoht, pehz ſawadeem ihpaſcheem liſkumeem (1722) un patſ grahwa kungs bij winneem par tizzibas wirſneeku un biſkapu, us fo liſkabs eeſwehtitees. Zaur ſchahs Errenuhteru draudſes neapnikufchu darbu un publiſtu, irr pateefi jau dauds tuhſtoſchahs dwehſeles, wiſſàs paſaules mallàs, un ittin tahtàs paganu ſemmès, muhſu Kunga Jeſum Kriſtum peeweffas; un fo dohma! taggad wehl uſturr ſchi maſa kriſtiga beedriba, wairak ne fã 200 tahdus wihrus, ſas ſweſchàs paganu walſtis, mahzitaja ammatu ſtrahdadami ſw. Ewangeliumu ſluddina, un fo gan pareiſi par paganu apuſtukeem (Missionaire) warr ſaukt. — Bet ta i ſemmè, fur muhſu deenàs arri paſchas pirmas Biſbeles draugu beedribas zehlahs, prohti Enlenderu ſemmè, ta i brihnum' leelã London pilſſehta, tur arri gaddijahs 1795tã gaddã ihpaſcha beedriba, mahzitajus iſmahjiht par apuſtukeem preekſch paganu tautahm, fo aiſfuhtih pa juhen un pa baggatu rohku; un prohti, fa tad arridsan no ta laika lihds ſchim jau baggatus auglus no tahdas beedribas warr gaidiht. Un tà arri it teeſcham irr. Kur nu kahdàs pilſſehtàs, woi Enlenderu, woi Wahz'ſemmè, woi zittàs kriſtitàs walſtis, tahdas beedribas us paganu atgreeſchanu irr, tur arri dabbu no ſaweem mahzitajeem, fo paganu laudim aiſſteſteſufchi, allaſch pa gaddeem kahdas ſinnu grahmatas: fã ſcheem tur ſweſchumã klahjahs, un kahdas ſekmes woi ſaweklus pee ſawa darba tur atrohd, kahdu paligu wehl waiſjaga, un kahda ſwehtiba gaidama us preekſchdeenahm un t. j. pr. — Èè nu itweenai deewabihjiſgai ſirds un labbam Kriſtus zilwekam par leelu ſw. preeku, tad ſadſird un laſſa: "fa wiſſàs paganu ſemmès un ſallàs, fur kriſtigi mahzitaji aiſſnees

gufchi, pa wiffam nu jau fahdas 337 weetas fannamas, fur tabdi paganu apustuli mahjo un strahda; wairaf kà 700 tabdu paganu lauschu mahzitaji jau aistelleti, kas tur jau 1700 paligus few ismahzjuschees un audsejuschees un pascheem paganu laudim, kas teem nu pee rohtas pee sawa grehta fw. darba; jau 23 ihpaschas angstas skohlas irr, fur jaunus mahzitajus audse un sawadi isfchohle par paganu apustuteem; 32 sawas das grahmatu drikkes, fur Bihbeles ween, lihds ar wissadahm tizzibas un skohlas grahmatas preeksch paganu tautahm rakstos eespeed tannis daschdaschadas paganu tautu wallodas. Jau paganu semmes wairaf kà 2000 kristigas skohlas eetaifija; te wairaf kà 200,000 paganu lauschu behrnus (ir dauds paanguschus) mahja; wairaf pahr 300,000 paganeem irr sawus elkus un leekus deeweklus jau pagallam atskohjufchi un paschi atsibdami pehz Jesus Ewangeliumu. Prohti, ka tur lihds ar Jesus wahrdu arri paganu grehziga dschwoschana un nejauka buhschana, bestauniba, flinkums, sagschana, warras darbi suddufchi un jauni Kristus zeenitaji nu mihligi un taisni sawa starpa dschwoschana un azzim redsoht gohdigi turrahs. Par parahdischanu, fo Jesus mihla mahziba eespehj zilweka firdi, jums te isteifschu, fo pat labban lassiju tahda sinu grahmatà, fo zits tahds paganu lauschu apustulis atstellejis schurpu us saweem preekschneekem.

Weenam fungam bij kalps no Reegeru fuggas, fo arri Mohru laudis saw, kam wifs zaur melna meesa, un sprohgaini kupli matti galwà. Das pats bij kristiga tizziba mahzites, un jau kristites arridsan; labs gohdigs zilweks; par to kungs wiannu mihloja un labbi turreja. Kahda deena kungs scho nemm lihds us tirgu, lai palihds wiannam ismekleht Reegeru pulka zittus, fo gribbeja pirkt un par wehrgeem paturreht; jo sinnam, ka deemschehl tur austruma semmes ta wehl darra, un zilwekus pahrdohd un pehrf par naudu, it ka lohpa gabbalu woi prezzi fahdu. Starp teem, ko muhsu Reegeris sawam fungam ismekleja, bij arri weens wezs nowahrdsinahts wihrs; luhds sawu fungu, lai scho arri lihds pehrkohht. Gan kungs ne gribbeja; pehzak tomehr pirke, grib bedams sawam wihrum pa praham darriht, kas wiannu tik mihligi bij luhdsis. Bet ne zif ilgi, tad wezzais mohris paliffe flims un gulleja zeeti pee semmes. Nu muhsu labs Reegeris scho kohpe un apgahdaja, ka ween sinnaja un spehje, tik mihligi ittin, ka meefigs behrns tam buhtu bijis. Kungs to redsejis, un arri ta dohmadamis, scham prassa: Woi schis wezzais taws tehws? — "Ne," atbild kalps — "nau wifs mans tehws." — "Nu, tad tew gan buhs tuwais raddineeks, woi labs draugs, fo no masotnes pasihsti?" — Zikpat arri ne. — Nu kas tad winsch tahds irr, ka tu tik mihligi par wiannu gahda? — "Jr mannini pats leelais eenaidneeks, — ta stahsta nu kalps, — jo kad wehl mas puifens biju, tad schis manni ar warru atnehme noht no tehwa un mahtes, un pahrdewe manni par wehrgu swescheem balteem zilweku pirzejeem. Bet mans pestitais, fo nu dabuju passht ar kristigu tizzibu, tas man mahzjis: Darrait labbu teem, kas juhs eenihd; (Matt. 5, 44. un atkal Reem. gr. 12, 20.) ja taws eenaidneeks isfalzis irr, tad eh dini to, irr winsch isflahpis, dsirdini to. —

Raug' schè; spohsch dahrgs selta gabbals melna rupja rifhu autinà! spohsch Kristus gars un jauka dwehsele melna Reegeru meesa! — Eescham gan par labbafu sawu, ne ka melna neganta firds un tumfch paganu prahts eeksch muhsu tautu balteem meefahm, fur deesgan lauschu pulka zittadi reds, un daudsfrei wehl dsird (Matt. 5, 38.): "Azzi prett azzi, sohbu prett sohbu, plikki prett plikki, un ka tu man, ta es tew." — Wisseem tahdeem irr schis Reegera darbs it par swehtu speegeli. Tai pascha lai apstat tahs, lai labprahht scho stahstu lassa, un arri zitteem to isteiz; un tad lai wehl peemint un peeleeft klacht scho wahrdu muhsu Runga Jesus Kristus (Luhf. gr. 10, 28.): Eij, darri ta, tad tu dschwoschi.

R. S—j.

Wrihw drikkleht. No juhrmallas-gubernementu augstas waldischanas pusses:

Dr. C. E. Napierky.